

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

МАЛІК МАРИНА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 378.14+371.113+37.015

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ
ДО УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІМ НАВЧАЛЬНИМ
ЗАКЛАДОМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор **Хаджирадєва Світлана Костянтинівна**, Національна академія державного управління при Президентові України, професор кафедри державного управління та менеджменту.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор **Кічук Надія Василівна**, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, декан педагогічного факультету;

кандидат педагогічних наук
Романенко Наталя Анатоліївна,
Одеський навчально-виховний комплекс № 13
«Загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія»
Одеської міської ради Одеської області, директор.

Захист дисертації відбудеться «10» листопад 2015 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопорто-франківська, 36.

Автореферат розіслано «8» жовтня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі інтеграції українського суспільства у світовий освітній простір забезпечення рівного доступу до якісної освіти всім громадянам України є одним із ключових завдань сьогодення. Серед основних напрямів модернізації управління освітою, як визначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, наголошується на необхідності підготовки і перепідготовки управлінців усіх рівнів. Аналіз сучасних тенденцій розвитку інклюзивної освіти зумовлює необхідність послідовних кроків щодо вдосконалення нормативної бази, вирішення концептуальних теоретичних і організаційних питань, підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів, які здійснюють функції менеджера, учасника навчально-виховного процесу.

Аналіз теоретичних напрацювань і практичного досвіду свідчить, що об'єктом наукових інтересів з різних аспектів досліджуваної проблеми виступали: загальні аспекти інклюзивної освіти (А. Колупаєва, Л. Коргун, Н. Теплова та ін.); освіта осіб з особливими потребами у вищій школі (С. Андрійчук, О. Дікова-Фаворська, П. Романов, В. Скрипник, М. Чайковський, О. Ярська-Смірнова та ін.); освіта осіб з особливими потребами в загальноосвітніх навчальних закладах (Л. Будяк, Т. Соловійова, І. Макаренко, С. Іноземцева, Є. Ісаєва, О. Василенко та ін.); підготовка фахівців для впровадження інклюзивної освіти (О. Пічкарь, О. Шевченко та ін.); управління закладом освіти інклюзивного типу (Л. Олтаржевська та ін.).

У сучасному науковому дискурсі розкрито різні аспекти інклюзивної освіти, а саме: соціальний, психолого-педагогічний супровід і допомога особам з особливими потребами в процесі освіти (Ю. Богінська, Н. Головка, І. Зверєва, І. Іванова, Є. Казакова, О. Купрєєва, І. Лошакова, М. Тавакалова, І. Цимбалюк, Л. Шіпіцина та ін.), соціальна реабілітація як складова процесу інтеграції (Н. Морова, М. Чайковський та ін.), особливості взаємовідносин між здоровими учнями й учнями з обмеженими функціональними можливостями, соціально-психологічні аспекти інтеграції (Т. Добровольська, Т. Комар, Н. Шабаліна та ін.), тенденції розвитку системи освіти для дітей з особливими освітніми потребами в другій половині ХХ на початку ХХІ ст. (Р. Діменштейн, І. Ларікова, Н. Малофєєв, Л. Хоружа та ін.), теоретичні засади формування інклюзивної освіти (Н. Мєдова, Л. Соловійова та ін.), моделювання інклюзивної освіти (Н. Кічук, Т. Мороз, Т. Тинтюк, І. Раку, Н. Романенко та ін.), державна політика у сфері розвитку інклюзивної освіти (С. Воронова, Т. Слінько, О. Кушніренко С. Хаджирадєва та ін.); управління ризиками в процесі впровадження педагогічних інновацій в інклюзивній освіті (Т. Гречко, Н. Черненко), толерантність як передумова розвитку системи інклюзивної освіти (О. Сакалюк, Т. Федорова та ін.) тощо.

Водночас у сучасній педагогічній практиці наявна низка суперечностей між: інтенсивністю євроінтеграційних орієнтирів вітчизняної освітньої сфери й неспроможністю цивілізаційними шляхами розв'язати проблеми рівного доступу до якісної освіти учнів з особливими потребами через недосконалу систему підготовки керівників навчальних закладів; законодавчим обґрунтуванням підходів до впровадження інклюзивного навчання в закладах освіти та рівнем підготовленості менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Розв'язання означених суперечностей, відсутність науково-обґрунтованого підходу щодо підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, а також нагальна потреба розробки новітніх методик професійної підготовки майбутніх фахівців зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Підготовка майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконувалось у рамках науково-дослідних робіт з тем «Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності в умовах ВНЗ» (№ 0109U000212) і «Теорія і практика розвитку сучасної освіти та вдосконалення системи управління навчальними закладами» (№ 0111U009910), що входять до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Автором досліджувався аспект підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Тема дисертації затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 31 жовтня 2013 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 5 від 27 травня 2014 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально апробувати педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність і структуру феномена «підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії»; уточнити поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта», «загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії».

2. Визначити компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

3. Виявити й обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

4. Розробити й апробувати модель та експериментальну методику підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх менеджерів освіти у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – експериментальна методика підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Гіпотеза дослідження – підготовка майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії буде ефективною, якщо реалізувати такі педагогічні умови: забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти; створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти.

Методи дослідження: для розв'язання завдань, перевірки гіпотези дослідження використано методи теоретичного рівня пізнання: аналіз і систематизація психолого-педагогічної, філософської та навчально-методичної літератури з метою визначення стану і теоретичного обґрунтування проблеми підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, розробки моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Методи емпіричного дослідження: опитування, тестування з метою виявлення стану підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) з метою з'ясування наявного рівня підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом і перевірки ефективності моделі та експериментальної методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; методи математичної статистики (статистична обробка результатів експериментальної роботи та їх інтерпретація) з метою перевірки достовірності результатів дослідження і підтвердження гіпотези.

Базою дослідження були Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Інститут

суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка. Експериментальним дослідженням було охоплено 203 особи, з них: у контрольній групі – 100 студентів, в експериментальній – 103 майбутніх менеджера освіти.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше виявлено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії (забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти; створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти); визначено сутність і структуру феномена «підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії»; визначено компоненти (психологічний, функціональний), критерії (аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний) та показники підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії (високий, достатній, середній і низький); розроблено модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, що обіймає такі етапи: інформаційно-когнітивний, діяльнісно-репродуктивний, діяльнісно-адаптивний. Уточнено сутність понять «інклюзія», «інклюзивна освіта», «загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії». Набули подальшого розвитку теорія і методика фахової підготовки менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Практична значущість дослідження полягає в розробці діагностувальної та експериментальної методик підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; спецкурсу «Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії»; системи вправ, кейсів, ділових ігор, які можуть бути використані під час підвищення кваліфікації менеджерів освіти в системі післядипломної освіти щодо впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Результати дослідження можуть бути використані в роботі викладачів і тьютерів при складанні програм, методичних посібників для магістрантів післядипломних факультетів ВНЗ, у процесі професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації менеджерів освіти.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 4346 від 11.11.2014 р.), Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка (акт про впровадження № 542 від 22.10.2014 р.), Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (акт про впровадження № 521 від 17.10.2014 р.), КЗ «Одеська обласна психолого-медико-педагогічна консультація» (акт про впровадження № 58 від 16.10.2014 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (акт про впровадження № 30.1/1344 від 28.10.2014 р.), Чорноморського державного університету імені П. Могили (акт про впровадження № 496 від 29.09.2014 р.).

Особистий внесок здобувача в роботі, опублікованої у співавторстві. У навчальному посібнику [13] автором представлено сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти, схарактеризовано технології ефективного управління навчальним закладом в умовах інклюзії, розроблено завдання для самостійного опрацювання.

Достовірність результатів дослідження забезпечено методологічною і теоретичною обґрунтованістю вихідних концептуальних положень; використанням системи методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті, завданням дослідження; кількісним і якісним аналізом одержаних даних; експериментально-дослідною перевіркою висунутої гіпотези; статистичною обробкою результатів експерименту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися: на міжнародних: «Современное образование: преемственность и непрерывность образовательной системы «школа-университет»» (Гомель, 2013), «Управління навчальними закладами: досвід, проблеми та перспективи» (Одеса, 2013), «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» (Переяслав-Хмельницький, 2014), «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (Одеса, травень, листопад 2014); регіональній «Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції» (Одеса, 2014) науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження відображено у 13 публікаціях, із них 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 – в періодичних виданнях іншої країни, 7 – апробаційного характеру, 1 – додатково відображає наукові результати дисертації (у співавторстві).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 185 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 8 рисунків, які займають 4 сторінки основного тексту. Додатки викладено на 79

сторінках. Список використаних джерел містить 358 найменувань. Повний обсяг дисертації – 300 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання дослідження; схарактеризовано методи роботи; розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації; подано дані щодо апробації, впровадження одержаних результатів і структури роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії»** визначено сутність і структуру феномена «підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії», уточнено поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта», «загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії», обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

На підставі аналізу наукової літератури з'ясовано, що проблемне поле підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії є досить ємним і різноаспектим. Підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії розглядаємо як результат підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом, зумовлений інтеграцією психологічного і функціонального компонентів задля забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Вихідними поняттями, на яких ґрунтується концепт дисертаційного дослідження, є «інклюзія», «інклюзивна освіта» і «загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії».

У роботі доведено неоднозначність тлумачення поняття «інклюзія». Зазначено, що в німецькомовних країнах термін «інклюзія» майже не вживається, продовжують користуватися традиційним термінами «інтеграція», «спільне навчання», «включення». Водночас країни, що орієнтуються на північноамериканську освітню модель, все ширше використовують його як кальку у професійному і науковому обігу. Акцентується увага на тому, що інклюзія є терміном, який відображає нові погляди не лише на освіту, але й на місце людини в суспільстві (Л. Аксенова, Б. Архипов, Л. Белякова, Н. Назарова та ін.), є невід'ємною складовою освітньої парадигми, що має свою місію, філософію, цінності, методи й заходи (Г. Левіната ін.). Інклюзію розглядаємо як процес збільшення ступеня можливостей кожної людини рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті.

Розкрито сучасне розуміння вченими поняття «інклюзивна освіта», зокрема: як систему освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення

основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього навчального закладу (Л. Даниленко, А. Колупаєва, Ю. Найда, Л. Савчук, Н. Софій та ін.); спільне навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами та їхніх здорових однолітків з метою інтеграції та соціальної адаптації їх у суспільстві (О. Колошко); спільне перебування і навчання осіб, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку, з їхніми здоровими однолітками (В. Бондар); систему, що забезпечує координацію діяльності суб'єктів (організацій, адаптованих навчальних закладів, підприємств, зайнятих навчанням, вихованням дітей з особливими освітніми потребами, випуском навчально-методичної літератури, підготовкою педагогічних кадрів), надає освітні послуги відповідно до різних освітніх потреб дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу і здійснює контроль за якістю навчально-виховного процесу (С. Кайсин, І. Раку, Т. Тинтюк та ін.). Під інклюзивною освітою розуміємо гнучку індивідуалізовану систему навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання.

Аналіз вітчизняного (О. Безпалько, В. Ільїн, А. Колупаєва, Є. Мартинов, О. Мовчан, О. Полякова, Т. Самсонов, В. Синьов, Н. Софій, О. Столяренко, П. Таланчук, Є. Тарасенко, Н. Шаповал, А. Шевцов та ін.) і зарубіжного (Ф. Амстронг, Б. Барбер, Г. Беккер, Н. Борисова, П. Бурдье, Дж. Девіс, К. Дженкс, Х. Кербо, Ф. Кросбі, П. Романов, К. Тейлор, В. Шмідт, О. Ярска-Смірнова та ін.) наукових фондів свідчить, що на сучасному етапі вченими досліджено різні аспекти інклюзивної освіти, які умовно можна згрупувати у такий спосіб: 1) філософія інклюзії, тобто концепт інклюзивної освіти як морально-етичного та соціокультурного феноменів; 2) державна політика у сфері впровадження іклюдивної освіти; 3) інклюзивна освіта як соціально-психологічна проблема; 4) педагогічні засади інклюзивної освіти; 5) інструментальні засоби супроводу. Концептуальні основи освітньої інклюзії становлять: теорія соціальної справедливості, прав людини, теорія соціальних систем щодо розвитку особистості, соціальний конструктивізм, ідеї інформаційного суспільства й соціальної критики, що покладено в основу соціальних технологій інноваційного розвитку освіти.

Загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії розглядаємо як заклад освіти, що забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми і плани, методи та форми навчання, забезпечує безбар'єрний фізичний простір, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі.

Визначено педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії: забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти; створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти. Зауважимо, що визначені педагогічні умови розглядались у комплексі, оскільки всі вони впливають на процес підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

У другому розділі «**Експериментальна методика і модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії**» визначено критерії, показники і схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, розроблено й апробовано експериментально методику і модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, подано результати констатувального і формувального етапів дослідження.

У дослідженні визначено критерії і показники підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, як-от: аксіологічно-мотиваційний (показники: наявна система цінностей, що ґрунтується на принципах інклюзії; розуміння необхідності впровадження інклюзії на засадах розвитку громадянського суспільства і соціального партнерства; усвідомлене особисте прийняття ідеальної моделі інклюзивної освіти; бажання бути причетним до розбудови системи інклюзивної освіти в Україні); когнітивний (показники: знання базових принципів, функцій, моделей, організаційних структур інклюзивної освіти; обізнаність із нормативно-правовими документами, що регламентують діяльність менеджера освіти в процесі управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; знання специфіки управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; знання механізмів взаємодії загальноосвітнього навчального закладу з громадськими організаціями в рамках програм соціального партнерства; знання технології написання соціально-педагогічного проекту й основних інструментів управління ним; знання типології ризиків у сфері інклюзивної освіти та технологій управління ними; знання специфіки розвитку інклюзивного освітнього середовища; знання технологій забезпечення якості управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії засобами інформаційно-комунікаційних систем і

програм; знання сучасних технологій командостворення і професійного розвитку вчителів); діяльнісно-рефлексивний (показники: вміння визначати стратегію розвитку загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії; вміння вдосконалювати організаційно-функціональну модель загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог базових принципів інклюзивної освіти і структурної організації системи регіональної освіти; вміння впроваджувати педагогічні інновації в діяльність загальноосвітніх навчальних закладів в умовах інклюзії на загальному та локальному рівнях; уміння розвивати інклюзивне освітнє середовище загальноосвітнього навчального закладу; вміння управляти соціально-педагогічними проектами й оцінювати їх значущість у рамках програм соціального партнерства; уміння формувати команду професіоналів з інклюзивної освіти та планувати їхній професійний розвиток; уміння управляти ризиками в умовах впровадження інклюзивної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах). У межах цієї структури схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Високий рівень властивий майбутнім менеджерам освіти, в яких сформована стійка ціннісна мотивація до впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі, які здатні до самоорганізації та самоменеджменту, мають розвинені стратегії життєвих перспектив і морально-ціннісних орієнтацій. Вони знають і розуміють базові принципи, функції, моделі, організаційні структури інклюзивної освіти, специфіку управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, процес та етапи аналітичної діяльності; володіють уміннями і навичками визначати стратегію розвитку загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії, розвивати його інклюзивне освітнє середовище, впроваджувати педагогічні інновації, управляти соціально-педагогічними проектами, формувати команду професіоналів з інклюзивної освіти. Майбутні менеджери освіти здатні до об'єктивного самоконтролю й самооцінки діяльності в умовах інклюзії, самостійного визначення шляхів подолання труднощів, вимогливі до себе і постійно прагнуть до самовдосконалення.

Достатній рівень притаманний майбутнім менеджерам освіти, які вмотивовані до впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі, здатні до самоорганізації та самоменеджменту, мають розвинені стратегії життєвих перспектив і морально-ціннісних орієнтацій. Вони готові до отримання нових професійних знань, умінь і навичок, самоаналізу своєї діяльності. Майбутні менеджери освіти знають і розуміють базові принципи та функції інклюзивної освіти, загальні основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, однак не завжди

доречно застосовують набуті знання в навчальному процесі; володіють уміннями складати план розвитку загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії, розвивати інклюзивне освітнє середовище загальноосвітнього навчального закладу, управляти соціально-педагогічним проектами, формувати команду професіоналів з інклюзивної освіти, позитивно ставляться до педагогічних інновацій, водночас припускають незначні недоліки при їх впровадженні. Вони здатні оцінювати результати своєї діяльності і діяльності загальноосвітнього навчального закладу щодо впровадження інклюзивного навчання, однак потребують сторонньої допомоги щодо визначення шляхів подолання труднощів, вимогливі до себе, прагнуть до самовдосконалення.

Середній рівень характерний для майбутніх менеджерів освіти з певним бажанням здійснювати впровадження інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі, проте в них не сформовано професійні плани щодо цієї роботи, вони не завжди враховують інтереси педагогічного колективу, мотиви впровадження інклюзії нестійкі або можуть змінюватися залежно від зовнішніх впливів. Вони знають і розуміють загальні основи управління загальноосвітнім навчальним закладом (принципи, методи, форми тощо), але поверхово володіють інформацією щодо впровадження інклюзивного навчання. Вміють планувати розвиток загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії, розвивати інклюзивне освітнє середовище, водночас відчують труднощі під час розробки й управління соціально-педагогічними проектами, не завжди спроможні сформувати команду професіоналів для успішного впровадження інклюзії. Майбутні менеджери освіти здатні оцінювати результати своєї діяльності і діяльності загальноосвітнього навчального закладу щодо впровадження інклюзивного навчання, водночас не завжди об'єктивно; вміння здійснювати самоконтроль і самооцінку переважно мають несталий характер, необхідний стимул до самовдосконалення.

Низький рівень характерний для майбутніх менеджерів освіти з байдужим ставленням до впровадження інклюзії, нерозумінням і неприйманням мотивів і цілей інклюзивного навчання, психологічною неготовністю до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, схильністю до однотипних дій. Вони припускаються помилок у більшості запропонованих завдань, мають фрагментарні знання щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами і впровадження інклюзивного навчання взагалі, мають неадекватну самооцінку (завищена або занижена), вміння здійснювати самоконтроль і самооцінку мають несталий характер, відсутній стимул до самовдосконалення, припускають безліч помилок під час розробки й управління соціально-педагогічними проектами, при визначенні шляхів подолання труднощів тощо.

Для визначення рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії було розроблено відповідну методику діагностування. Сформованість рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії за аксіологічно-мотиваційним критерієм оцінювалась за розробленим питальником, що складався із чотирьох блоків: за першим – оцінювалась наявна система цінностей у майбутніх менеджерів освіти, що ґрунтується на принципах інклюзії; за другим – розуміння необхідності впровадження інклюзії на засадах розвитку громадянського суспільства і соціального партнерства; за третім – усвідомлене особисте прийняття ідеальної моделі інклюзивної освіти; за четвертим – бажання майбутніх менеджерів освіти бути причетним до розбудови системи інклюзивної освіти в Україні. Для діагностики рівнів досліджуваної підготовленості за когнітивним критерієм застосовували розроблене тестове завдання, за діяльнісно-рефлексивним критерієм – практичні ситуації (міні-кейси), що моделюють реальну діяльність майбутнього менеджера освіти з управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Результати констатувального експерименту засвідчили, що підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії розподілилась у такий спосіб: низький рівень – 25,91% студентів ЕГ і 20,0% КГ, середній рівень – 53,01% респондентів ЕГ і 60,0% КГ, достатній рівень – 15,66% майбутніх менеджерів освіти ЕГ і 19,38% КГ високий рівень – 5,42% студентів ЕГ та 0,62% КГ. Різниця в підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії в експериментальній і контрольній групах не є статистично вагомою, що підтверджено значенням критерію Краскала-Уолліса.

На підставі теоретичного дослідження й одержаних на констатувальному етапі експерименту результатів було розроблено експериментальну методику і модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. Запропонована модель, що наочно подана на рисунку, передбачала впровадження визначених педагогічних умов, які є взаємопов'язаними і взаємозумовленими.

Реалізація першої педагогічної умови передбачала застосування комплексу методик (В. Зазикін, А. Чернишов «Оцінка потенціалу управлінських якостей»; Л. Зайвєрт «Самоменеджмент: ефективність використання у роботі» для максимальної реалізації власних можливостей, свідомого управління плином свого життя й уміння долати зовнішні обставини; методика «Мотивація до уникнення невдач» з метою формування вмінь і навичок щодо захисту особистості майбутніх менеджерів освіти, мотивації до уникнення невдач та страху перед нещастям та ін.); системи вправ і ситуацій на

формування пізнавальних стимулів, вольових якостей та професійних настанов щодо результату управлінської діяльності; завдань (кейс-стаді «Керівник прийняв рішення», ігрове моделювання «Техніки самоменеджменту» та ін.), спрямованих на розвиток професійно важливих якостей і здібностей менеджерів освіти під час реалізації змістових модулів спецкурсу.

Реалізацію другої педагогічної умови – наявності позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти – було спрямовано на формування позитивної мотивації в процесі аудиторних занять (круглий стіл «Рівний доступ до якісної освіти дітей з особливими потребами», ігрове моделювання «Модель інклюзивного навчання», аналізу міні-кейсів «Інклюзивна освіта: стан, проблеми, перспективи розвитку» та ін.) і в позааудиторній роботі – участі в семінарах-нарадах директорів опорних загальноосвітніх навчальних закладів у ході яких студенти усвідомлювали, що менеджер освіти є носієм суспільної думки, під його впливом формуються настанови, переконання, подальша поведінка всіх учасників навчально-виховного процесу.

Реалізацію третьої педагогічної умови – створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти – забезпечено розробленим електронним навчально-методичним комплексом, зокрема методичними розробками з організації та проведення лекційних і практичних занять спецкурсу «Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії», інструктивно-методичними рекомендаціями студентам щодо їхньої підготовки (кейси, методичні вказівки, демонстраційні матеріали; завдання для самостійного опрацювання і запитання до самоконтролю), а також системою вправ для активізації навчальної діяльності майбутніх менеджерів освіти.

Для кожного з етапів експериментальної моделі було визначено навчальні цілі, методи і форми їх запровадження. Реалізацію мети і змісту кожного з етапів було здійснено в межах спецкурсу «Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії», що включав такі змістові модулі: «Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти», «Специфіка педагогічних інновацій у загальноосвітньому навчальному закладі в умовах інклюзії», «Технології ефективного управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії».

Метою інформаційно-когнітивного етапу виступила систематизація і розширення знань з розвитку інклюзивної освіти, що відбувалося на лекційних («Феноменологія інклюзивної освіти», «Громадянське суспільство та партнерство в інклюзивній освіті») і практичних заняттях (ділова гра «Засідання педагогічної ради», аналіз міні-кейсів «Еволюція розвитку інклюзивної освіти в країнах пострадянського простору та за кордоном» тощо).

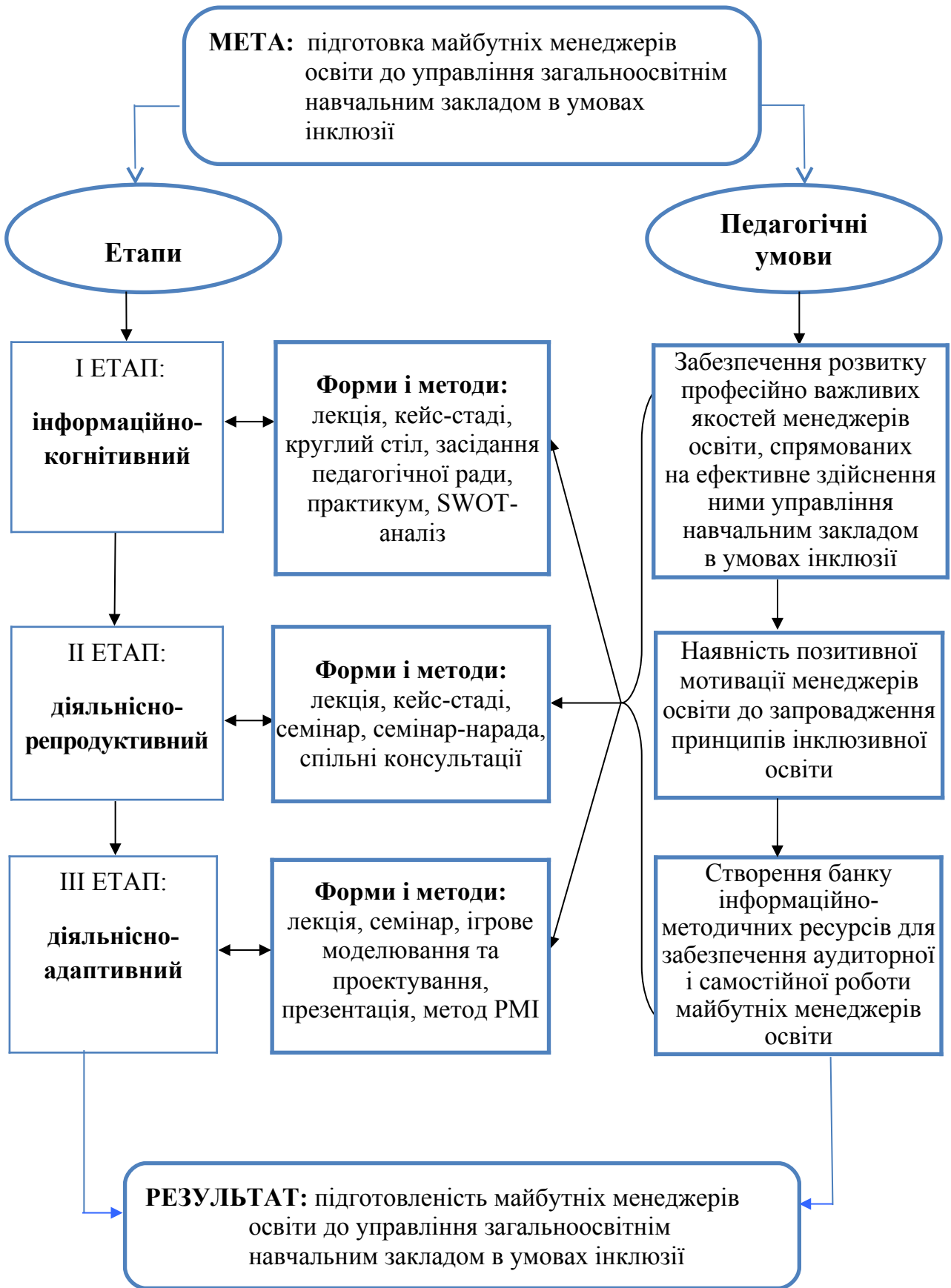

Рис. Модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії

У процесі роботи майбутніх менеджерів освіти над міні-кейсом використовувались активні методи навчання (мозковий штурм, запис ідей, творча конфронтація, структуризація проблеми), метод SWOT – аналізу, методики оцінки соціальної політики.

Діяльнісно-репродуктивний етап був спрямований на формування вмінь і навичок у майбутніх менеджерів освіти щодо управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. На цьому етапі було проведено лекційні («Навчальні заклади в умовах інклюзії як об'єкт управління», «Педагогічні інновації в структурі управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії», «Педагогічні інновації і професійний розвиток персоналу в загальноосвітніх навчальних закладах в умовах інклюзії») та практичні заняття (SWOT – аналіз «Аналіз діяльності загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії», кейс-стаді «Підходи до типології та класифікації педагогічних інновацій»). У позааудиторній роботі майбутні менеджери освіти брали участь у семінарах-нарадах директорів опорних загальноосвітніх навчальних закладів, які працюють в умовах інклюзії; семінарі «Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі»; спільних консультаціях.

Відповідно до експериментальної методики і моделі на третьому – діяльнісно-адаптивному – етапі було передбачено опанування майбутніми менеджерами освіти технологій з ефективного управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. На цьому етапі було проведено лекційні й практичні заняття (ігрове моделювання «Освітній простір загальноосвітнього навчального закладу», «Соціальне партнерство загальноосвітнього навчального закладу в умовах інклюзії», «Складання індивідуального освітнього плану дитини з особливими освітніми потребами», ігрове проектування «Розробка соціально-педагогічного проекту у сфері інклюзивної освіти»). Під час позааудиторної роботи, на семінарі «Позитивний вплив впровадження реорганізації професійно-трудової діяльності учнів спеціальної школи, майбутніх менеджерів освіти було ознайомлено з методом РМІ (Plus-Minus-Interesting) з метою визначення сучасних підходів до подальшого оновлення змісту та виокремлення організаційно-педагогічних умов у соціально-психологічній реабілітації учнів з особливими освітніми потребами засобами професійно-трудового навчання.

По завершенні формувального етапу експерименту здійснено прикінцеве обстеження, метою якого було виявлення змін у рівнях сформованості підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, результати якого подано в таблиці.

Порівняльні результати сформованості рівнів підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту (у %)

Рівні	Високий		Достатній		Середній		Низький	
	формувачення	після формувачення	формувачення	після формувачення	формувачення	після формувачення	формувачення	після формувачення
ЕГ	5,42	17,47	15,66	61,45	53,01	21,08	25,91	0
КГ	0,62	0,63	19,38	21,25	60,0	63,12	20,0	15,0

Як свідчать дані таблиці, на прикінцевому етапі експериментального дослідження високий рівень підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії засвідчили 17,47% майбутніх менеджерів освіти ЕГ (було 5,42%) і 0,63% КГ (було 0,62%), достатній – 61,45% ЕГ (було 15,66%) і 21,25% КГ (було 19,38%), середній – 21,08% в ЕГ (було 53,01%) і 63,12% КГ (було 60,0%), низький – 0% в ЕГ (було 25,91%) і 15,0% КГ (було 20,0%).

Для перевірки одержаних результатів було використано значення критерію Краскала-Уолліса: $Kp = 122,1733$. Враховуючи кількість вибірок та їх обсяг, критичне значення було знайдено на рівні значущості 0,05 і 0,001: $t_{нижнє} = 3,8415$ та $t_{верхнє} = 10,8276$. Оскільки значення критерію Краскала-Уолліса більше, ніж верхнє критичне значення, гіпотеза H_0 відкидається і приймається гіпотеза H_1 , тобто зміни, що відбулися в результатах сформованості рівнів досліджуваної підготовленості в ЕГ виявилися статистично значущими. Відтак, статистичний аналіз експериментальних даних підтвердив достовірність отриманих результатів і ефективність моделі й експериментальної методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що полягає в розробці та науковому обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. На підставі отриманих результатів дослідження сформульовано такі висновки.

1. Визначено, що підготовленість майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії є

результатом підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом, що зумовлений інтеграцією психологічного і функціонального компонентів задля забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Під інклюзією розуміємо процес збільшення ступеня можливостей кожної людини рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті. Інклюзивна освіта – це гнучка індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним і психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Концепція інклюзивної освіти відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства.

Загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії розглядаємо як заклад освіти, що забезпечує інклюзивну освіту як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми і плани, методи та форми навчання, забезпечує безбар'єрний фізичний простір, використовує наявні в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі. Його основною метою є надання індивідуально-зорієнтованої педагогічної, психологічної і соціальної допомоги дітям, які мають особливі освітні потреби.

2. Визначено структуру підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, що містить два взаємопов'язані компоненти: психологічний і функціональний. Критеріями підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії було обрано: аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний з відповідними показниками.

Схарактеризовано рівні підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії (високий, достатній, середній, низький).

3. Визначено і впроваджено такі педагогічні умови: забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти; створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти.

4. Розроблено й апробовано експериментальну методику і модель підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, що передбачала такі етапи:

інформаційно-когнітивний, діяльнісно-репродуктивний, діяльнісно-адаптивний, для кожного з яких було визначено навчальні цілі, зміст, методи і форми їх реалізації (круглий стіл, ігрове моделювання, міні-кейси, ділові ігри, мозковий штурм, запис ідей, творча конфронтація тощо).

Проведена експериментальна перевірка запропонованої моделі та методики підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії з упровадженням визначених педагогічних умов підтвердила їх ефективність. Виявлено значні позитивні зміни в ЕГ. Так, низький рівень в ЕГ не було зафіксовано в жодного студента (було 25,91%), на середньому рівні залишилося 21,08% майбутніх менеджерів освіти (було 53,01%), достатньому – 61,45% (було 15,66%), високого рівня досягли 17,47% майбутніх менеджерів освіти (було 5,42%). Щодо майбутніх менеджерів освіти КГ, то на прикінцевому етапі в них також відбулися певні позитивні зміни під впливом навчання, але незначні. Так, низький рівень підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії виявили 15,0% (було 20,0%), на середньому рівні залишилося 63,12% (було 60%), достатній – у 21,25% (було 19,38%) і високий рівень засвідчили 0,63% студентів (було 0,62%).

Таким чином, упровадження експериментальної методики і моделі підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії сприяло більш швидкому переходу студентів на вищий рівень підготовленості до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії, що підтвердило й математичне обчислення, проведене за значенням критерію Краскала-Уолліса: $Kp = 122,1733$.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. До перспективних напрямів подальших наукових досліджень відносимо розробку методики оцінювання ефективності функціонування загальноосвітніх навчальних закладів, що працюють в умовах інклюзії.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Малік М. В. Специфіка діяльності загальноосвітнього навчального закладу інклюзивного типу / М. В. Малік // Наука і освіта. – 2014. – № 2. – С. 88–93.
2. Малік М. В. Спецкурс «Основи управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії» як складова підготовки майбутніх менеджерів освіти / М. В. Малік // Наука і освіта. – 2014. – № 10. – С. 128–132.
3. Малік М. В. Педагогічні умови формування підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління ЗНЗ в умовах інклюзії / М. В. Малік // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – 2014. – № 9–10. – С. 18–25.

4. Малік М. В. Результати педагогічного експерименту з підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії / М. В. Малік // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – 2014. – № 11–12. – С. 35–41.

5. Малік М. В. «Линза инвалидности» как инструмент управления общеобразовательным учебным заведением инклюзивного типа / М. В. Малік // *Psihologie. Pedagogie speciala. Asistenta sociala*. – 2014. – № 1(34). – С. 79–84.

6. Малік М. В. Нормативно-правовые основы инклюзивного образования / М. В. Малік // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Управління навчальними закладами : досвід, проблеми, перспективи»], (29–30 жовтня 2013 р.). – Одеса : ПНПУ імені К.Д. Ушинського. – С. 113.

7. Малік М. В. Инклюзивное образование в Украине / М. В. Малік // Матеріали ІХ междунар. науч.-практ. конф. [«Современное образование: преемственность и непрерывность образовательной системы «школа-университет»], (14-15 ноября 2013 г.). – Гомель: ГГУ имени Ф. Скорины, 2013. – С. 191–194.

8. Малік М. В. Особливості функціонування закладу освіти інклюзивного типу / М. В. Малік // Матеріали міжнар. інтернет-конф. [«Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД»], (27-28 лютого 2014 р.). – Переяслав-Хмельницький : ПХДПУ імені Григорія Сковороди, 2014. – С. 148–149.

9. Малік М. В. Освітнє середовище як чинник полікультурного регіону / М. В. Малік // Матеріали наук.-практ. конф. [«Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток Південного регіону України: історичні традиції і сучасні тенденції»], (03 квітня 2014 р.). – Одеса : ОРІДУ НАДУ при Президентові України. – С. 166–169.

10. Малік М. В. Особливості самоосвіти менеджерів освіти в умовах інклюзії / М. В. Малік // Матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні дослідження в соціальній сфері»], (15 травня 2014 р.). – Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2014. – С. 141–143.

11. Малік М. В. Тенденції розвитку інклюзивної освіти в Одеському регіоні / М. В. Малік // Матеріали четвертої міжнар. наук.-практ. конф. [«Актуальні дослідження в соціальній сфері»], (17 листопада 2014 р.). – Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2014. – С. 63–65.

12. Малік М. В. Функціональний компонент підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом інклюзивного типу / М. В. Малік // *Наша школа*. – 2014. – № 4. – С. 25–28.

13. Управління педагогічними інноваціями в інклюзивній освіті : [навч. посіб.] / А. Ананьєв, С. Воронова, М. Малік, О. Сакалюк, М. Тодорова,

М. Торган, Н. Черненко [та ін.] ; під заг. наук. ред. С. Хаджирадевої. – К. : «Освіта України», 2014. – 244 с. (Гриф МОН)

АНОТАЦІЯ

Малік М. В. Підготовка майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2015.

У дисертації вперше визначено педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії (забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; наявність позитивної мотивації менеджерів освіти до запровадження принципів інклюзивної освіти; створення банку інформаційно-методичних ресурсів для забезпечення аудиторної і самостійної роботи майбутніх менеджерів освіти).

Розкрито сутність і структуру (психологічний і функціональний компоненти) підготовленості майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії; визначено її критерії: аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний з відповідними показниками. Визначено якісні характеристики рівнів підготовленості (високий, достатній, середній і низький) зазначеної підготовки; науково обґрунтовано й експериментально апробовано модель і методику підготовки майбутніх менеджерів освіти до управління загальноосвітнім навчальним закладом в умовах інклюзії.

Ключові слова: майбутні менеджери освіти, інклюзія, інклюзивна освіта, загальноосвітній навчальний заклад в умовах інклюзії, педагогічні умови.

АННОТАЦИЯ

Малик М. В. Подготовка будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2015.

В первом разделе «Теоретические основы подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным

заведением в условиях инклюзии»» определены сущность и структура феномена «подготовленность будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии», педагогические условия подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии.

Подготовленность будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии – это результат подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением, которая обусловлена интеграцией психологического и функционального компонентов для обеспечения равного доступа к качественному образованию детей с особыми образовательными потребностями.

Педагогическими условиями подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии были определены: обеспечение развития профессионально важных качеств будущих менеджеров образования, направленных на эффективное осуществление ими управления общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии; наличие положительной мотивации будущих менеджеров образования к внедрению принципов инклюзивного образования; создание банка информационно-методических ресурсов для обеспечения аудиторной и самостоятельной работы будущих менеджеров образования.

Во втором разделе «Экспериментальная модель подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии» определены критерии, показатели и охарактеризованы уровни подготовленности будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии, разработана и экспериментально апробирована методика диагностирования указанного феномена, модель и экспериментальна методика подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии, представлены результаты констатирующего и формирующего этапов исследования.

В структуре подготовленность будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии выделено два взаимосвязанных компонента (психологический и функциональный). Критериями уровней (высокий, достаточный, средний, низкий) подготовленность будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии было избрано: аксиологически-мотивационный, когнитивный, деятельно-рефлексивный с соответствующими показателями.

Формирующий эксперимент был направлен на приобретение будущими менеджерами образования необходимых знаний относительно управлению

общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии и осуществлялся в рамках спецкурса «Основы управления общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии», с использованием лекций, семинаров, практических занятий с применением методов дискуссии, кейс-стади, игрового моделирования и проектирования, SWOT-анализа, создание проектов, презентации.

Результаты формирующего этапа эксперимента подтвердили эффективность предложенной модели и методики подготовки будущих менеджеров образования к управлению общеобразовательным учебным заведением в условиях инклюзии.

Ключевые слова: будущие менеджеры образования, инклюзия, инклюзивное образование, общеобразовательное учебное заведение в условиях инклюзии, педагогические условия.

ANNOTATION

Malik M. V. Training of the future managers of education to the control of general educational establishment in the terms of inclusion. – Manuscript (in Ukrainian).

Dissertation on the competition of candidate degree in pedagogical studies on speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ministry of Education and Science of Ukraine. – Odessa, 2015.

In the dissertation an author had originally determined the pedagogical conditions of training for future managers of education to the control of general educational establishment in the terms of inclusion (providing of development of professionally important qualities of managers of education, directed to effective realization of control of general educational establishment in the terms of inclusion; presence of positive motivation of managers of education to introduction of principles of inclusive education; creation of bank of informative-methodical resources for providing of auditorium and independent work of future managers of education).

The essence and structure (psychological and functional components) of preparedness of future managers of education to the control of general educational establishment in the terms of inclusion are exposed; and its criteria are defined: axiological-motivational, cognitive, active-reflection with the proper indexes. The levels of preparedness are characterized (high, sufficient, medium and low); the model and method of preparation of future managers of education to control of general educational establishment in the terms of inclusion are scientifically grounded and experimentally approved.

Keywords: future managers of education, inclusion, inclusive education, general educational establishment in the terms of inclusion, pedagogical terms.

Підписано до друку 6.10.2015.
Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 3610/15
Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 0482 35 79 76
info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.